

**การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการถ่ายทอดความเป็นคีตศิลป์จากครุคีตศิลป์
ต้นแบบ: ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ ศิลปินแห่งชาติ ผู้มีคุณูปการต่อพัฒนาการด้านคีตศิลป์ไทย**

**Analysis of Factors Affecting Achievement in Music Enculturation
from Kru Surang Duriyapan (Thai National Artist), Who Made a
Major Contribution to Thai Vocal Music**

ดนีนญา อุทัยสุข

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการถ่ายทอดความเป็นคีตศิลป์จากครุคีตศิลป์ต้นแบบ: ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ (ศิลปินแห่งชาติ) ให้แก่ศิษย์ โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยจาก 3 ด้าน คือ 1.1 ความเป็นคีตศิลป์ 1.2 ความเป็นครูผู้ถ่ายทอดทักษะปฏิบัติ และ 1.3 ความเป็นครูดนตรี และ (2) เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเกี่ยวกับประเด็นสำคัญในการถ่ายทอดความเป็นครุคีตศิลป์ต้นแบบจากครุสู่ศิษย์ โดยมีขั้นตอนการวิจัย คือ 1. การศึกษาสืบค้นข้อมูลเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย 2. การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ และ 3. การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการถ่ายทอดความเป็นคีตศิลป์จากครุคีตศิลป์ต้นแบบ: ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ (ศิลปินแห่งชาติ) มีหลายปัจจัยและเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงระหว่างความสมบูรณ์ของการเป็นคีตศิลป์ต้นแบบ การเป็นครูผู้ถ่ายทอดทักษะปฏิบัติที่เปี่ยมด้วยความรู้ความสามารถทางคีตศิลป์ และความเป็นนักดนตรีศึกษาที่มีระบบแบบแผนในการสอน (2) ข้อมูลเชิงปริมาณจากการตอบแบบสอบถามปลายปิดและข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ให้ผลสรุปสอดคล้องกันว่า ครูสุรางค์ให้ความสำคัญกับ 5 ประเด็นในการสอนในระดับสูงมากและระดับสูงมากที่สุด ($M = 4.98$) คือ 1) การเป็นศิลปินต้นแบบด้านคีตศิลป์ 2) การอนุรักษ์ไว้ซึ่งคุณภาพและความถูกต้องของหลักการทางคีตศิลป์ 3) การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยที่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมดนตรีไทย 4) การถ่ายทอดองค์ความรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางคีตศิลป์อย่างต่อเนื่อง 5) การพัฒนาการสอนและการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม

คำสำคัญ: ครุคีตศิลปิน / คีตศิลป์ / ศิลปินแห่งชาติ / การถ่ายทอดทักษะปฏิบัติ / ครูดนตรี

Abstract

The purposes of this research were to: 1) analyze the factors affecting achievement in music enculturation from Kru Surang Duriyapan (Thai National Artist) to her voice-majored students; and 2) study the qualitative and quantitative data about the five topics related with how traditional Thai vocal music has been passing from the great vocal teacher to the young generation. The study focused on the achievement factors from three areas including being a music performer, a performerteacher, and a music educator. The five major characteristics of Kru Surang's vocal music enculturation from herself to the students comprised: 1. being a highly-recognized performer; 2. her concern in the standard and quality of Thai vocal music; 3. her focus on cultural issues related to music; 4. her continuing devotion to developing Thai vocal music; 5. her teaching methodology that fits the social context. The research methodology included an analysis of academic resources to set the conceptual framework, a quantitative methodology using descriptive statistics to report data from close-ended surveys, and a qualitative methodology using content analysis to report interview results.

The research results indicated that: 1) the achievement factors of music enculturation from Kru Surang Duriyapan (Thai National Artist) to her voice students were splendid and intertwined between the perfection quality of the teacher as a professional performer, the teacher as an expert performer teacher, and the teacher as a well-organized music educator. Quantitative and qualitative data regarding the details for five topics related with the elements of effective enculturation from teacher to students showed a high mean score across five topics ($M = 4.98$).

KEYWORDS: PERFORMER TEACHER / THAI VOCAL MUSIC / NATIONAL ARTIST / MUSIC ENCULTURATION / MUSIC TEACHER

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์ความรู้ด้านดนตรีไทยและคีตศิลป์ไทย เป็นศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ ที่ได้รับการสืบทอดมาแต่โบราณ มีความงดงามประณีต และมีหลักการทางภาษาศาสตร์และดนตรีสอดแทรกกันอย่างลงตัว โดยการสืบทอดแบบมุขปาฐะ มาจวบจนถึงปัจจุบัน การสืบทอดด้วยวิธีนี้เป็นลักษณะสำคัญของดนตรีประจำชาติของประเทศต่าง ๆ ทั้งตะวันออกและตะวันตกที่ยังคงความสำคัญ คำว่า “คีตศิลป์” หมายถึง “ศิลปะแห่งการใช้เสียงอย่างมีระเบียบแบบแผน” (สงบดีก ธรรมวิหาร, 2534) องค์ความรู้ด้านดนตรีไทย และคีตศิลป์ไทยได้มีการสืบทอดกันมา แสดงถึงความเจริญด้านจิตใจ และความสวยงาม ผู้ที่ถ่ายทอดวิชาจะต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ใช้หลักการและวิธีถ่ายทอดเพื่อ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ผ่านการชี้แนะ รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี (นัฐพงศ์ โสวัตร, 2544, อ้างถึงใน ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์, 2559; สงบดีก ธรรมวิหาร, 2534) การเรียนการสอนดนตรีไทยมีรากฐานมาจากการสืบทอดกันโดยมิได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร หรือแบบ มุขปาฐะ ดังนั้นการสืบทอดจากครูผู้มีความสามารถจริง เป็นสิ่งสำคัญที่สุด (สงบดีก ธรรมวิหาร, 2534)

สังคมหนึ่ง ๆ จะมีผู้สืบทอดวัฒนธรรมดนตรีในบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน ตามวัตถุประสงค์และบริบททางสังคม ไม่ว่าจะเป็นศิลปินผู้แสดงดนตรี ครูสอนทักษะเดี่ยว ผู้ถ่ายทอดทักษะการบรรเลง หรือครูสอนดนตรีในชั้นเรียนผู้ทุ่มเทสร้างคนด้วยดนตรี อาจกล่าวได้ว่าศิลปิน (music performers) ถ่ายทอดดนตรีด้วยการแสดงให้ผู้ชมได้รับชมรับฟัง ครูสอนทักษะ (performer teachers) ถ่ายทอดดนตรีด้วยการส่งต่อองค์ความรู้ในความเชี่ยวชาญด้านทักษะการแสดงดนตรีที่มีความเฉพาะทาง ส่วนนักดนตรีศึกษา (music educators) เป็นผู้อบรมสั่งสอนให้ศิษย์มีความรู้ความเข้าใจดนตรีและมีพัฒนาการในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณธรรมควบคู่กันไป จะเห็นได้ว่าบุคคลทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าว มีบทบาทที่แตกต่างกันตามลักษณะของศาสตร์ การแสดงศิลปะด้านดนตรีเป็นศาสตร์ด้านมนุษยศาสตร์ ที่ถือเอาสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (ดนตรี) เป็นแก่นสำคัญ ส่วนกลวิธีการสอนดนตรี และดนตรีศึกษา เป็นสังคมศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับคนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนดนตรี และเนื้อสาระดนตรีด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน

การสืบทอดวัฒนธรรมแบบมุขปาฐะยังสามารถพบได้ในหลายประเทศ ในบางบริบท บทบาทของครูที่เป็นศิลปินอาจส่งผลให้ครูศิลปินมีความเป็นตัวตนเป็นปัจเจก ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง จนบางครั้งส่งผลกระทบต่อความคิดสร้างสรรค์ของศิษย์ (Porter, 1998) ศิลปินครูมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติ และดนตรีชั้นสูง มีบุคลิกที่เป็นผลจากการรับรู้อัตลักษณ์ของตนเอง (identity) ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ (knowledge or

expertise) และ บริบทที่เกี่ยวข้อง (context) (Kingsbury, 1988) เป็นที่น่าสังเกตว่าครุศิลปินทางดนตรีไทยโดยเฉพาะที่มีคุณวุฒิและวัยวุฒิสูงหลายท่าน ล้วนมีแต่ความเมตตา มีจิตวิญญาณครูในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์โดยปราศจากความเป็นตัวตน แยกความรู้สึกทางอารมณ์ในการประเมินผลงานทางดนตรีของศิษย์ออกจากการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การพัฒนาดนตรีไทยและสืบทอดวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวข้องตั้งแต่การจัดการศึกษาในระบบและนอกระบบให้เอื้อต่อการเรียนรู้และเปิดประสบการณ์ของเยาวชนรุ่นหลังที่จะสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ตั้งแต่ในระดับประถมศึกษา จนกระทั่งถึงระบบอุดมศึกษาคณะครุศาสตร์มีพันธกิจหลักในการผลิตครุดนตรีในระบบที่มีคุณภาพออกสู่การศึกษาในระบบจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีมาตรฐานหลักสูตร รายวิชาและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีคุณภาพเพียบพร้อมด้วยความรู้ความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน เนื้อหารายวิชา กิจกรรม การวัดและประเมินผล สื่อการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560) ในรายวิชาฝึกปฏิบัติทักษะดนตรีที่มีครุศิลปิน (performer teacher) เป็นผู้สอนจะสามารถสร้างรูปแบบการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดการทำตามต้นแบบที่มีคุณภาพสูง สร้างความเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์การบรรเลงหรือการแสดงจริงในงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (authentic assessment) สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม มีเอกสารทางวิชาการต่างชาติที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของครุศิลปินเช่นกัน โดยใช้คำสำคัญ เช่น performance-teacher, performer-teacher (Mills, 2004)

ครูสุรางค์ ดุริยพันธ์ ปัจจุบันอายุ 81 ปี เกิดเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2480 เป็นลูกสาวคนโตของบรมครูทางคีตศิลป์ ทั้ง 2 ท่าน คือ ครูเหนียว ดุริยพันธ์ และครูเข้มซ้อย ดุริยพันธ์ (ดุริยประณีต) ทั้งสองท่านรับราชการเป็นคีตศิลปินประจำกองการสังคีตกรมศิลปากร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ครูสุรางค์ได้รับการอบรมถ่ายทอดทักษะและองค์ความรู้โดยตรงจากครูต้นแบบทั้งจากบิดาและมารดา คุณยาย และ คุณน้า (ครูชม ดุริยประณีต) และคุณลุง ครูโชติ ครูชื่น ดุริยประณีต ครูสุรางค์เป็นผู้มีไหวพริบและความแม่นยำในการจดจำทำนองและเนื้อร้องตั้งแต่เล็ก “ครูไปร้องเพลงที่งานนี้ ก็ขึ้นร้องได้เลยลูก จำได้ทุกอย่างไม่ต้องดูเนื้อเลย จำได้ในสมอง” (สุรางค์ ดุริยพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2559) อาจารย์พิเศษสอนวิชาทักษะดนตรีไทย (ขับร้องไทย) 1-7 ให้แก่นิสิตเอกขับร้องไทยและสอนรายวิชาขับร้องไทย 1-2 ให้กับนิสิตทุกเครื่องมือเอก ทั้งดนตรีไทย และดนตรีสากล สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ถึงปัจจุบันครูสุรางค์ เป็นศิลปินแห่งชาติประจำปี พ.ศ. 2560 สาขาวิชาคีตศิลป์ และครุคีตศิลปินต้นแบบ

ที่แท้จริงในด้านการเป็นศิลปินผู้พร้อมด้วยประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญด้านคีตศิลป์ ความรู้ด้านการสอนและถ่ายทอดทักษะคีตศิลป์ ประกอบกับความพิถีพิถันในการสอนและพัฒนาการสอน ในด้านความชำนาญด้านคีตศิลป์ และความสามารถเฉพาะตัวที่โดดเด่น เป็นที่ยอมรับในระดับชาติอย่างต่อเนื่องเสมอมาตั้งแต่วัยเรียน ช่วงปีที่ทำงานด้านดนตรีตลอดจนกระทั่งผ่านช่วงที่เกษียณอายุจากการทำงานแล้วเป็นเวลา 21 ปี จวบจนปัจจุบัน นอกจากนั้น ครูยังเป็นผู้มีภาวะผู้นำทางการสอนในชั้นเรียนอย่างโดดเด่น และอุทิศตนเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ทางคีตศิลป์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติตลอดมา

ครูสุรางค์จึงไม่เพียงศิลปินแห่งชาติเท่านั้น แต่ยังเป็น “ครุคีตศิลปินต้นแบบ” ผู้เป็น ครูผู้อาวุโสและเป็นปราชญ์ด้านการขับร้องเพลงไทยเดิม ผู้มีเอกลักษณ์ในด้านการขับร้อง และการอบรมและถ่ายทอดวิชาด้านการขับร้องไทยอันคู่ควรแก่การเป็นแบบอย่างให้แก่ชนรุ่นหลัง

ดังนั้น การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการถ่ายทอดความเป็นคีตศิลปินจากครุคีตศิลปินต้นแบบ: ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ ศิลปินแห่งชาติ ให้แก่ศิษย์ในคณะครุศาสตร์ ในมิติต่างๆ และ สำนวณแรงบันดาลใจที่นิสิต และบัณฑิตได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ ผู้มีคุณูปการต่อพัฒนาการด้านคีตศิลป์ไทย ผู้เป็นต้นแบบทั้งด้านคีตศิลป์ไทยและด้านความเป็นครุดนตรีไทย จึงเป็นประโยชน์ต่อการผลิตครูนาฏศิลป์ของไทย เนื่องจากทำให้ได้ข้อมูลคุณลักษณะ 5 ด้านในการถ่ายทอดความเป็นครุคีตศิลปินต้นแบบจาก ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ คือ 2.1) การเป็นศิลปินต้นแบบด้านคีตศิลป์ 2.2) การอนุรักษ์ไว้ซึ่งคุณภาพและความถูกต้องของหลักการทางคีตศิลป์ 2.3) การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยที่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมดนตรีไทย 2.4) การต่อยอดองค์ความรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางคีตศิลป์อย่างต่อเนื่อง 2.5) การพัฒนาการสอนและการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการถ่ายทอดความเป็นคีตศิลปินจากครุคีตศิลปินต้นแบบให้แก่ศิษย์ผู้สืบทอด ระดับอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการถ่ายทอดความเป็นคีตศิลปินจากครุคีตศิลปินต้นแบบ: ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ ศิลปินแห่งชาติ ให้แก่ศิษย์ในคณะครุศาสตร์ ในด้าน 1.1 ศิลปิน 1.2 การสอนทักษะ และ 1.3 การสอนดนตรี

2. เพื่อศึกษาประเด็นสำคัญในการถ่ายทอดความเป็นครุคีตศิลปินต้นแบบจากครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการถ่ายทอดความเป็นคีตศิลป์จากครุฑคีตศิลป์ต้นแบบ: ครุฑราชวงศ์ ดุริยพันธ์ ศิลปินแห่งชาติ ให้แก่นิสิตในคณะครุศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2561 โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (documentary Research) ทั้งเอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (documents and audiovisual materials) (creswell, 2003) ทั้งที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิจากบันทึก บทความวิชาการ บทสัมภาษณ์ วิดีโอเสียงขับร้อง ของครุฑราชวงศ์ ดุริยพันธ์ โดยตรงและ ข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานวิจัย

บทความวิชาการเอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะและวิธีการสอนดนตรีจากครูที่เป็นศิลปินจากเอกสารทั้งในและต่างประเทศ (ณัฐพล นาคะเต, 2555; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560; Mills, 2004) เพื่อรวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์กรอบแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการถ่ายทอดความเป็นศิลปินจากครูศิลปินต้นแบบประกอบด้วย 3 ประเด็นคือ ความเป็นศิลปิน ความเป็นผู้ถ่ายทอดทักษะปฏิบัติ และความเป็นครุดนตรี (ตาราง 1)

ตาราง 1 ตัวอย่างตารางจำแนกผลงานด้านคีตศิลป์ การสอนขับร้องและ การสอนและการประดิษฐ์ทางร้องของครูสุรางค์รางค์ คุริยพันธุ์ ที่แสดงตามสัมพันธ์ระหว่างมิติด้านศิลปิน การสอนทักษะและการสอนดนตรี

ปี พ.ศ.	Music Performer	Performer Teacher	Music Teacher
	ด้านศิลปิน	ด้านการสอนทักษะการขับร้อง	ด้านการสอนดนตรี
1. ผลงานด้านคีตศิลป์ และ บทบาทในการสอน			
2502-2504			อาจารย์ประจำ โรงเรียนราชินี
2505-2520	ศิลปิน และ ผู้ฝึกสอน ช่อง 4 บางขุนพรหม		
2505-2561	ศิลปินอาวุโสแห่งกรุงรัตนโกสินทร์		
2514-2530		อาจารย์พิเศษ คณะอักษรศาสตร์ ม.ศิลปากร	
2520-2522		อาจารย์พิเศษ ชุมนุมดนตรีไทย ม.ธรรมศาสตร์	
2520-2540	นักจัดรายการช่อง 9 อสมท.		
2533-2561		อาจารย์พิเศษคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
		สอนวิชาทักษะปฏิบัติ 1-7	สอนวิชาพื้นฐานขับร้องไทย
2546		อาจารย์พิเศษ โรงเรียนวัดปทุมวนาราม	
2547		อาจารย์พิเศษ โรงเรียนราชวินิต	
2548-2561		อาจารย์พิเศษ โรงเรียนเทพศิรินทร์	
2549-2550		อาจารย์พิเศษ อาศรมศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ	
2. ผลงานด้านการประดิษฐ์ทางร้อง และ การประพันธ์เพลง			
	การประดิษฐ์ทางร้อง(เพื่อแสดง และ การสอนทักษะขั้นสูง)		การประพันธ์เพลง(เพื่อสอนขั้นพื้นฐาน)
	ประดิษฐ์ทางร้องเพลงเพ็ญใจวน เถา สองชั้นและชั้นเดียว		เพลงสามเสียงเอื้อน
	ประดิษฐ์ทางร้องเพลงสุริทราหูสองชั้นและชั้นเดียว		เพลงหัวใจดนตรีไทย
	ประดิษฐ์ทางร้องเพลงเทพนฤมิต เถา		เพลงกลวิธีการขับร้องเพลงไทย

2. การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ

การศึกษามิตีด้านความเป็นศิลปิน และความเป็นครูของครุสุรางค์ ดุริยพันธุ์ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการถ่ายทอดความเป็นครุฑศิลป์ต้นแบบจากครุสุรางค์ ดุริยพันธุ์ ศิลปินแห่งชาติ ผู้ศิษย์ของครู ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยคำถาม คำถามปลายปิดแบบมาตรวัดระดับ (Likert scale) ซึ่งใช้สถิติในการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (descriptive statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูล อันประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ และค่าเฉลี่ย

ผู้ให้ข้อมูล 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เป็นบัณฑิตหรือนิสิตปัจจุบันที่ศึกษาวิชาเอกด้านการขับร้องไทย ของสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากครุสุรางค์ ดุริยพันธุ์ (ศิลปินแห่งชาติ) ระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2561 ในรายวิชาพื้นฐานการขับร้องไทย 1 รายวิชาพื้นฐานการขับร้องไทย 2 และ วิชาทักษะขับร้องไทย และเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดการขับร้องไทยในรายวิชาชั้นสูงที่ได้ศึกษากับครุสุรางค์เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี จากเกณฑ์ดังกล่าวสามารถจำแนกกลุ่มย่อยได้ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้รับการถ่ายทอดเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน และผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดการเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน

3. การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นศึกษาจากกรณีศึกษาผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดการขับร้องไทยในรายวิชาชั้นสูงจากการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) คือ เป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดการขับร้องไทยในรายวิชาชั้นสูงที่ได้ศึกษากับครุสุรางค์เป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กำหนดแนวคำถามให้ตรงประเด็น (Structure Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เนื้อหาครอบคลุม 5 มิติของการถ่ายทอดความเป็นคิดศิลปิน ที่ศิษย์ได้รับประกอบด้วยคำถามปลายเปิด (open-ended questions) ซึ่งใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการตีความแบบอุปนัย (inductive analysis) ในการวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์และเอกสารได้ถูกแยกแยะ จัดหมวดหมู่ และเชื่อมโยงเพื่อค้นหาสาระสำคัญใน “รายละเอียดของประเด็นในการถ่ายทอด” ของครุสุรางค์

ส่วนการตีความแบบอุปนัยนั้นได้นำข้อมูลการสัมภาษณ์ศิษย์แต่ละคนที่มีลักษณะเฉพาะ (particular) อันเป็นผลจากการบ่มเพาะจากประสบการณ์ตรงจากการสะท้อนความรู้สึก และการรับรู้จากการเรียนแบบมุขปาฐะนั้น ๆ มาหาความหมายโดยให้ความสำคัญกับใจความ

ความหมาย คำพูด ความประทับใจและน้ำเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์จนข้อมูลมีความอึดตัวพอสำหรับสร้างข้อสรุปที่มีลักษณะร่วมที่ชัดเจน (universal) ในการอธิบายปรากฏการณ์ครั้งนี้คือ “ประเด็นในการถ่ายทอดทั้ง 5 ประเด็น”

โดยระบุกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น เนื่องด้วยเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักในการผลิตครูดนตรีผู้ที่จะทำหน้าที่สืบทอดศาสตร์ด้านการขับร้องเพลงไทยให้อยู่คู่ประเทศชาติเป็นเอกลักษณ์ของความเจริญทางวัฒนธรรมของชาติมาเป็นเวลานานถึง 42 ปี (สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552; 2560) เสากลางทางวิชาการด้านดนตรีศึกษา และเป็นเพียงแห่งเดียวที่ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ ยังปฏิบัติการสอนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533-2561 สาขาวิชา ได้รับความเมตตาอุปถัมภ์จากครุศิลป์ในระดับชาติมาโดยตลอดอย่างต่อเนื่องทั้งสิ้น ดังคำพูดของ ผศ.สงบศึก ธรรมวิหาร

ผลการวิจัย

ข้อมูลที่น่าสนใจวิเคราะห์แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการถ่ายทอดความเป็นคีตศิลป์จากครุคีตศิลป์
ต้นแบบ: ครู สุรางค์ ดุริยพันธุ์ ศิลปินแห่งชาติ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตำรา เอกสารวิจัย ข้อมูลปฐมภูมิจากเสียงขับร้องของครูสุรางค์ในหลายช่วงเวลา และการสัมภาษณ์ครูโดยตรง สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการถ่ายทอดความเป็นคีตศิลป์จากครุคีตศิลป์ต้นแบบของครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ ศิลปินแห่งชาติ ประกอบด้วยความสมบูรณ์แบบและการสอดประสานที่ลงตัวของมิติทางด้านการถ่ายทอดดนตรี 3 มิติ คือ ความเป็นศิลปิน ความเป็นผู้ถ่ายทอดทักษะปฏิบัติ และความเป็นครูดนตรีที่มีหลักสูตรและวิธีวิทยาการสอนที่มีคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

ด้านความเป็นศิลปิน การที่ครูสุรางค์ ได้รับยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติศิลปินแห่งชาติ พุทธศักราช 2560 จากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมแสดงถึงหลักฐานอันเป็นที่ประจักษ์ว่า ครูสุรางค์ได้มีคุณูปการต่อพัฒนาการด้านคีตศิลป์ไทยอย่างเด่นชัดและยิ่งยวด โดยผ่านเกณฑ์ทั้ง 3 คือ เกณฑ์ด้านคุณสมบัติทางศิลปะและวัฒนธรรม เกณฑ์ด้านมาตรฐานของผลงานศิลปะ และเกณฑ์ด้านด้านการเผยแพร่ ด้านคุณสมบัติทางศิลปะและวัฒนธรรมของศิลปินแห่งชาติ ประกอบด้วยคุณสมบัติประการต่าง ๆ เช่นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ และมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับของวงการศิลปะในสาขานั้น เป็นผู้สร้างสรรค์และพัฒนาศิลปะในสาขาที่ได้รับการประกาศยกย่อง เป็นผู้ผดุง ถ่ายทอด เผยแพร่ หรือเป็น

ต้นแบบศิลปะในสาขาที่ได้รับการประกาศยกย่อง เป็นผู้ที่มีคุณธรรม ทุ่เม และเสียสละเพื่องานศิลปะ และเป็นผู้มีผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านคุณค่ามาตรฐานผลงานศิลปะของศิลปินแห่งชาติ ประกอบด้วยผลงานต้องสื่อให้เห็นถึงคุณค่าในความคิด ความจริง ความงาม อารมณ์ และคุณค่าทางจิตวิญญาณ แสดงออกถึงแนวคิด สร้างพลังความรู้และพัฒนาสติปัญญา แก่มนุษยชาติ ก่อให้เกิดความรู้สึกระเหือนอารมณ์ และส่งเสริมจินตนาการ และเป็นผลงานสร้างสรรค์มีเอกลักษณ์ มีทักษะสูงส่ง มีกลวิธีเชิงสร้างสรรค์ ไม่แสดงเจตนาหรือจงใจคัดลอกหรือเลียนแบบผลงานของผู้อื่นทั้งเปิดเผยและแอบแฝง (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559) ครุฑสุรางค์ มีผลงานทั้งทางด้านการแสดงคีตศิลป์ที่โดดเด่นเป็นที่ยอมรับทั้งระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เป็นที่ประจักษ์ทั้งความก้าวหน้าของก้าวหน้าทางร้องที่มีความละเอียด และการแสดงอารมณ์ในเพลง นอกจากนี้ยังมีผลงานด้านการประดิษฐ์ทางเพลงหลายเพลงได้แก่การประดิษฐ์ทางร้องเพลงเทพธิดาธรณีสัณฐาน ส่องชั้นและชั้นเดียว ประดิษฐ์ทางร้องเพลงสุริยาทาส่องชั้นและชั้นเดียว ประดิษฐ์ทางร้องเพลงเทพธิดาธรณีสัณฐาน ส่วนด้านการแพร่และการยอมรับคุณค่าผลงานของศิลปินแห่งชาติ ครุฑสุรางค์มีการเผยแพร่ผลงานและได้รับการยอมรับ คุณค่าในผลงาน ซึ่งเป็นผลงานที่ได้รับการจัดแสดง ถ่ายทอดหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 70 ปี มีหลักฐานอ้างอิงทั้งในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ได้บันทึกเสียงของครุฑสุรางค์จำนวนมาก และเอกสารวิชาการ โดยเป็นผลงานที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดพัฒนาการทางงานศิลปะอย่างเด่นชัด และเป็นผลงานได้รับรางวัล หรือเกียรติคุณระดับภูมิภาค ระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ ซึ่งมีกระบวนการพิจารณาที่มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ (ตามตาราง 1)

ด้านการถ่ายทอดทักษะปฏิบัติทางคีตศิลป์ (ครูสอนทักษะคีตศิลป์) ครุฑสุรางค์มีโอกาสทำหน้าที่ถ่ายทอดและสอนการขับร้องเพลงไทยมาตั้งแต่วัยเรียน และเมื่อเริ่มทำงานได้เป็นครูดนตรีที่โรงเรียนราชินี จนเป็นผู้รับผิดชอบจัดทำรายการโทรทัศน์ที่มีความรับผิดชอบในการสอนดารา และนักแสดง ท่านยังคงถ่ายทอดทักษะปฏิบัติทางคีตศิลป์เป็นหลักในรายวิชาขับร้องไทย ให้แก่นิสิตทุกเครื่องมือเอก สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังได้รับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษสอนขับร้องเพลงไทยให้นักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ มากมายเช่น โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนราชวินิต มัธยม วิทยาการบรรยายและสอนการขับร้องเพลงไทยในสถาบันการศึกษา อีกหลายแห่ง (ข้อมูลตามตาราง 1) การเป็นที่ปรึกษาชมรมดนตรีจำเป็นที่ครูจะต้องมีคลังเพลงที่จดจำได้จำนวนมาก และมีวิธีการถ่ายทอดที่หลากหลายเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้สูงสุด ส่วนการสอนนิสิตที่มีพื้นฐานด้านการขับร้องให้พัฒนาสูงสุดจำเป็นต้องมีต้นแบบ แรงบันดาลใจ และเทคนิควิธีเฉพาะทางคีตศิลป์ กล่าวได้ว่า การถ่ายทอดทักษะปฏิบัติของครุฑสุรางค์สอดคล้องกับแนวคิดของ

นัฐพงศ์ โสวัตร (2544, อ้างถึงใน ยุทธนา ฉันทพรณรัตน์, 2559) ว่าด้วยเทคนิคการสอนแบบฝึกปฏิบัติ 5 ข้อคือ 1. ผู้สอนกระจำง – ครูสุรางค์เป็นผู้รู้ลึกในศาสตร์ด้านคีตศิลป์และรู้กว้างในการบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ 2. สามารถปฏิบัติได้ - ครูจะขับร้องแสดงเป็นตัวอย่างที่ถูกต้องสมบูรณ์แบบให้ศิษย์สามารถปฏิบัติตามได้ 3. อธิบายชัดเจน - ครูสุรางค์ใช้ศัพท์สังคีตและบัญญัติศัพท์ทางการขับร้องเพื่อใช้ในการสื่อสารอธิบายให้มีความเที่ยงตรงและชัดเจน 4. สาธิตแยกส่วน - เมื่อครูเห็นความแตกต่างในระดับความซับซ้อนของแต่ละทักษะที่ได้เรียงลำดับการสอนจากง่ายไปยาก ครูสุรางค์จะดึงส่วนที่มีความประณีตละเอียดออกมาแสดงให้ศิษย์เข้าใจง่ายและไม่สับสน 5. สอบทวนสองทาง - เมื่อศิษย์มีพัฒนาการที่ดีสามารถสร้างสรรค์การเอื้อนที่เรียนไปได้ด้วยลีลาของตนเอง ครูสุรางค์จะเปิดโอกาสให้ทำได้อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของความถูกต้องทางหลักวิชาการ

ด้านความเป็นครูดนตรี ครูสุรางค์ ได้รับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชาบังคับทักษะดนตรีไทย สอนรายวิชาขับร้องไทย 1-2 ให้กับนิสิตทุกคนในสาขาวิชา ทั้งดนตรีไทย และดนตรีสากล สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ถึงปัจจุบัน ด้วยความท้าทายในการสอน ท่านจึงได้คิดค้นต้นแบบการเรียนการสอนวิชาขับร้องเพลงไทยขึ้นใหม่ซึ่งมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการเรียนการสอนวิชาขับร้องเพลงไทย ท่านได้ประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ 3 บทเพลง เพื่อใช้อธิบายและเป็นสื่อในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ท่องจำ ระบุด จำแนกทำนองของเสียงเอื้อน ที่อยู่ในแต่ละบทเพลงได้ถูกต้องสมบูรณ์แบบ เอื้อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียน ท่านได้สร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนการสอนวิชาขับร้องเพลงไทย เป็นบทเพลง 3 บทเพลง คือ สามเสียงไพเราะ หัวใจเสียงเอื้อน และกลวิธีการขับร้องเพลงไทย ซึ่งแต่ละเพลงได้บรรจุ เนื้อหาสาระสำคัญของหลักการทางคีตศิลป์ไว้ครบถ้วน

การวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านดนตรีศึกษาโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน (ทศนา แหมมณี, 2551) กล่าวคือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย ทำให้เห็นได้ว่าการสอนในชั้นเรียนของครูสุรางค์มีเป้าหมายประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาสาระ ได้แก่ ทฤษฎีทางดนตรีไทยและทฤษฎีการขับร้องไทย ด้านจิตพิสัย ครูทุ่มเทกำลังกายกำลังใจเพื่อให้ลูกศิษย์ที่มีและไม่มีพื้นฐานการขับร้องมีทัศนคติที่ดีกับการขับร้องไทย มีการปรับเปลี่ยนวิธีการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับผู้เรียนระดับต่าง ๆ ด้านทักษะพิสัย ในการขับร้องไทยครูมีหัวข้อชัดเจนในการฝึกปฏิบัติโดยใช้ศัพท์สังคีตที่กำหนดไว้เช่นลูกกระพอบการเอื้อนสองพยางค์ การเอื้อนสามพยางค์ และใช้เกณฑ์การให้คะแนน (rubric) เพื่อระบุนรายละเอียดของทักษะย่อยในการขับร้องเพลงไทย

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ครุคิดศิลป์ต้นแบบ: ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความเป็นศิลปินที่ได้รับการยอมรับในระดับชาติ ด้านการถ่ายทอดทักษะปฏิบัติทางคิดศิลป์ที่มีระบบแบบแผน และด้านความเป็นครุคนตรีที่มีหลักสูตรและวิธีวิทยาการสอนที่มีคุณภาพสูง

ตอนที่ 2 ประเด็นสำคัญในการถ่ายทอดความเป็นครุคิดศิลป์ต้นแบบจากครูครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ จากครูสู่ศิษย์

2.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลจากแบบสอบถามสรุปได้ว่า ศิษย์ของครูสุรางค์ทั้ง 2 กลุ่ม มีผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 จากเกณฑ์การประเมินระดับความสำคัญของการถ่ายทอด ในเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ

ตาราง 2 การประเมินความสำคัญของการถ่ายทอดความเป็นครุคิดศิลป์ต้นแบบ: จากครูสู่ศิษย์

ลักษณะการถ่ายทอดความเป็นครุคิดศิลป์ ต้นแบบ: ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์	ได้รับการถ่ายทอด มากกว่า 10 ปี			ได้รับการถ่ายทอด น้อยกว่า 10 ปี		
	n = 5			n = 5		
	M	แปลผล	SD	M	แปลผล	SD
การเป็นศิลปินต้นแบบด้านคิดศิลป์	5	สำคัญมากที่สุด	0	5	สำคัญมากที่สุด	0
การอนุรักษ์ไว้ซึ่งคุณภาพและความถูกต้องของหลักการทางคิดศิลป์	5	สำคัญมากที่สุด	0	5	สำคัญมากที่สุด	0
การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย	5	สำคัญมากที่สุด	0	4.8	สำคัญมาก	0.45
การถ่ายทอดองค์ความรู้ทางคิดศิลป์อย่างต่อเนื่อง	5	สำคัญมากที่สุด	0	5	สำคัญมากที่สุด	0
การพัฒนาการสอนและการถ่ายทอดความรู้ให้เหมาะสมกับบริบทสังคม	5	สำคัญมากที่สุด	0	5	สำคัญมากที่สุด	0
ค่าเฉลี่ยต่อกลุ่ม	5			4.96		
ค่าเฉลี่ยทั้ง 2 กลุ่ม (n = 10)			4.98			

2.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยผลการสัมภาษณ์ ศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดทางคิดศิลป์จากครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์เป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้ให้

สัมภาษณ์คนที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 อาจารย์กัญญา เพิ่มพูล ได้รับการถ่ายทอดจากครูสุรางค์เป็นระยะเวลา 16 ปี ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 อาจารย์ ดร.นันทิ เชียงชนะ ได้รับการถ่ายทอดจากครูสุรางค์ 16 ปี ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ว่าที่ร้อยตรีณัฐพล นาคะเต ได้รับการถ่ายทอดจากครูสุรางค์ 14 ปี ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 นายสุรพงษ์ สุริยโกมล ได้รับการถ่ายทอดจากครูสุรางค์ 14 ปี ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 นายพศวัต คชเดช นิสิตปัจจุบันสาขาวิชาดนตรีศึกษา ได้รับการถ่ายทอดจากครู สุรางค์ 10 ปี จำแนกรายละเอียดสนับสนุนหัวข้อทั้ง 5 หัวข้อดังนี้

1) การเป็นศิลปินต้นแบบด้านคีตศิลป์ พบว่า ครูสุรางค์มีเอกลักษณ์ทั้งด้านการขับร้องที่มีเสียงคุณภาพสูงมีน้ำเสียงกังวาน มีแก้วเสียงสดใส ทั้งยังขับร้องอย่างมั่นใจด้วยไหวพริบปฏิภาณในความแตกฉานด้านคีตศิลป์ ครุยังเป็นทายาทสายตรงผู้สืบทอดองค์ความรู้ทางคีตศิลป์จากทางสายโลหิตจากครูเหนียว และครูเข้มซ้อย ดุริยพันธุ์ผู้เป็นบรมครูทางคีตศิลป์ประจำกรมศิลปากร ท่านได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากบุพการี และบรมครูท่านอื่น ๆ อีกมากมาย ประกอบกับความสามารถอันโดดเด่นและไหวพริบปฏิภาณของครูสุรางค์ทำให้ท่านเป็นคีตศิลปินที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์สูงมาก ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนที่ 2, 3 และ 4 ดังนี้

“ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์เป็นศิลปินที่มีแก้วเสียงดีจากร่างกายที่ให้มา ลมหายใจยาว พลังเสียงไม่มีหมด เปล่งคำร้องได้อารมณ์ออกมาตามที่ได้รับการถ่ายทอดจากครูเข้มซ้อย ดุริยพันธุ์ (มารดา) และยังเป็นผู้มีไหวพริบปฏิภาณชั้นเลิศในการว่ากลอนสดดังที่เคยได้ถวายงานในงานฉลอง 200 ปีสุนทรภู่ร่วมกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”

“ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์เป็นศิลปินที่มีคุณภาพเสียงเป็นเอกลักษณ์ เสียงใสดังกังวาน มีแก้วเสียงดี เสียงร้องกับเสียงพูดเหมือนกัน พลังเสียงเจิดจ้า มีน้ำหนัก”

“ครูสุรางค์จะมีเอกลักษณ์ในการขับร้องที่ไม่เหมือนใครโดยเฉพาะในด้านการเน้นคำ การเว้นเสียง การสื่อความหมายของคำ เช่น ขาด ไฟ ตาย จะขับร้องให้ผู้ฟังได้เข้าถึงอารมณ์อย่างชัดเจน ครูจะชำนาญและเชี่ยวชาญทางด้านเพลงแทนอารมณ์ เช่น เดี่ยวพญาโศก เพลงพญาร้องไห้ เพราะสามารถร้องได้เศร้ามาก ท่านจะประณีตบรรจงในการใส่ลูกกระพบ และการเอื้อนต่าง ๆ ลักษณะคล้ายดนตรีสมัยยุคโรแมนติกของดนตรีสากล”

2) การอนุรักษ์ไว้ซึ่งคุณภาพและความถูกต้องของหลักการทางคีตศิลป์ พบว่า ครูสุรางค์เป็นผู้อนุรักษ์คุณภาพและความถูกต้องตามหลักการและองค์ความรู้ทางคีตศิลป์ อันประกอบด้วยรายละเอียดด้านเนื้อร้อง ทำนอง ลักษณะการเอื้อน และการตีความทางอารมณ์ จากบทเพลงนั้น ๆ เพื่อทำให้การสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมดนตรีไทยเป็นไปอย่างเต็มคุณภาพ ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนที่ 3 และ 4 ดังนี้

“ครูสุรางค์ ยึดถือหลักการ “คีตศิลป์” ศิลปะแห่งการขับร้องเพลงไทย อย่างมีระเบียบแบบแผน เคร่งครัด”

“การเว้นวรรคคำร้อง ไม่ให้เนื้อร้องขาด นั้นเป็นสิ่งที่ครูสุรางค์ให้ความสำคัญอย่างมาก ถ้าไปแสดงการขับร้องที่ไหนแล้วมีนิตหรือนักศึกษากร้องแบบ เนื้อขาด ครูจะเข้ามาช่วยแก้ไขดูแลทันที”

3) การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยที่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมดนตรีไทย พบว่าครูสุรางค์ได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอโดยพาศิษย์ไปร่วมงานตามชนบและขับร้องในโอกาสต่างๆ ทั้งยังอบรมกริยาท่าทาง ที่เกี่ยวเนื่องให้ศิษย์อีกด้วยดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนที่ 2, 3 และ 5 ดังนี้

“ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ ให้ความสำคัญในการส่งเสริมและให้ความร่วมมือในทุก ๆ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีไทย และเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดนตรีไทยอย่างดีงาม ครูจะพานิสิตไปร้องเพลงที่ต่าง ๆ”

“ครูสุรางค์เป็นผู้เข้มงวดกับการปฏิบัติตามขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักการขับร้องทั้งด้านทำนองเสียงเอื้ออ้อยคำจังหวะสำเนียงและลีลาที่ท่านได้รับการถ่ายทอดมาจากคุณพ่อคุณแม่ของท่าน...ครูเป็นผู้ถ่ายทอดกระบวนการขับร้องเพลงไทยให้กับศิษย์ และผู้ที่สนใจศึกษาการขับร้องเพลงไทย โดยไม่ปิดบังความรู้ และถ่ายทอดเทคนิคการขับร้องเพลงไทยอย่างเต็มความสามารถ”

“ครูขึ้นเวทีร้องเพลงลาวคำหอมสองชั้น โดยร่วมขับร้องกับวงศิษย์เก่าสาขาวิชา ในโอกาสที่นิตสาขาวิชาดนตรีศึกษาได้จัดงานไหว้ครู และ งานมุทิตาจิต ให้ครูเมื่อปี 2560”

4) การถ่ายทอดองค์ความรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางคีตศิลป์อย่างต่อเนื่อง พบว่าครูสุรางค์มีลูกศิษย์จำนวนมาก หลายกลุ่ม หลายช่วงเวลา เช่น กลุ่มนักแสดงสมัยที่ครูปฏิบัติงานที่สถานีโทรทัศน์ กลุ่มโรงเรียน กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มชมรมดนตรี ตลอดจนศิษย์รายบุคคล ท่านเป็นผู้เสียสละอุทิศชีวิตเพื่อการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับศิษย์โดยไม่คิดถึงค่าตอบแทนใด ๆ ดังตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 3, 4 และ 5 ต่อไปนี้

“ผมจะขอเข้าไปหาครู หรือพาครูไปทานข้าวแล้วได้เรียนเพลงต่าง ๆ จากครู บางที่เป็นเพลงที่ต้องใช้แต่ไม่เคยเรียนก็จะเข้าไปเรียน ครูก็ให้หมด นับตั้งแต่เริ่มเรียนก็ 16 ปีแล้ว”

“ครูสุรางค์ สอนเทคนิคการเชื่อมโยงการขับร้องเพลงไทยขึ้นพื้นฐานจนถึง ขั้นความรู้ขั้นสูงอย่างต่อเนื่อง เน้นให้ศิษย์รู้จักกระบวนการพลิกแพลงลีลาการขับร้องเพลงไทยตามความเหมาะสมของศิษย์คนนั้น ๆ”

“น่าจะเรียกได้ว่าได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการขับร้องตั้งแต่วัยเด็ก เนื่องด้วยครูเคยเล่าว่าต้องช่วยคุณแม่ (ครูเข้มซ้อย) ต่อเพลงให้กับลูกศิษย์ของคุณแม่ และท่านยังเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับน้อง ๆ อีกด้วย ครูดวงเนตร ครุฑพนธ์จึงเรียกครูสุรางค์ว่าครู ทั้งที่เป็นพี่สาว”

“ครูจะใช้บทเพลงสามเสียงเอื้อน หัวใจดนตรีไทย และกลวิธีการขับร้องเพลงไทยให้นิสิตเข้าใจสาระที่ครูสอน”

5) การพัฒนาการสอนและการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม พบว่าการสอนขับร้องของครูสุรางค์มีรูปแบบที่หลากหลายขึ้นอยู่กับความพร้อมและความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก ท่านจึงพัฒนาการสอนอย่างไม่หยุดนิ่ง ในการต่อเพลงเพื่อการเรียนการสอน หรือการต่อเพลงเพื่อใช้แสดงในโอกาสต่าง ๆ มีลักษณะและขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไป การสอนผู้ใหญ่ที่เป็นนักแสดง หรือการสอนนิสิตเอกดนตรีสากล หรือนิสิตวิชาเอกการขับร้องไทยที่สอบผ่านการคัดเลือก ท่านจะมีกลวิธีการสอน การนำ การวัดและประเมินผลที่ต่างกัน ดังตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 1, 2, และ 3 ดังนี้

“ครูสุรางค์ จะให้อิสระลูกศิษย์ในการเอื้อน โดยจะอนุญาตให้มีความเป็น ตัวของตัวเองตามลีลาการร้องเฉพาะตัว แต่ครูจะคอยตรวจสอบความถูกต้องในการหายใจ วรรคคำอย่างใกล้ชิด”

“คุณครูสอนทั้งเอกดนตรีไทยร่วมกับเอกดนตรีสากลซึ่งเอกดนตรีสากล ไม่มีความถนัดและพื้นฐานการขับร้องเพลงไทยเลย แต่คุณครูก็มีวิธีการสอน

ที่เข้าใจง่ายทำให้ไม่มีอุปสรรคในการเรียนขับร้องเพลงไทย”

“ในระยะหลัง ๆ ครูสุรางค์จะปรับการสอน และสอบให้เหมาะสมกับนิสิตที่เอกดนตรีสากลให้เข้าใจง่ายและปฏิบัติได้ถูกต้องมากขึ้น ครูได้คิดนวัตกรรมการสอนโดยบรรจุเนื้อหาองค์ความรู้ทางคีตศิลป์ไว้ในบทเพลงทั้ง 3 บทเพลง ส่วนศิษย์ที่ได้รับความไว้วางใจให้ขับร้องในโอกาสต่าง ๆ เป็นการออกงานในชีวิตจริงซึ่งดีมาก ๆ ครูจะคอยให้คำแนะนำอยู่ใกล้ ๆ เพื่อให้เทคนิควิธีในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น ถ้าร้องไม่ทันกลอง ให้ร้องจนกระทั่งถึงวรรคนี้...”

“ครูมีการเตรียมความพร้อมในการสอนทุกครั้ง และคิดค้นเทคนิคการสอนใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจหลักการขับร้องเพลงไทยได้อย่างรวดเร็ว และสามารถปฏิบัติทักษะการขับร้องเพลงไทยได้อย่างไพบรุษ”

“ครูจะสำรวจทั่ว ๆ ชั้นเรียนว่า นิสิตสามารถฝึกซ้อมด้วยตัวเองได้หรือไม่ ถ้าใครต้องการคำแนะนำ ครูจะเรียกมาต่อเพลงและแก้ไขเป็นรายบุคคลไป ครูยอมใช้เวลามาก ๆ เพื่อให้ลูกศิษย์ได้ความรู้เต็มที่ ...เคยเห็นและช่วย ครูทำข้อสอบ เป็นข้อสอบอัตนัย... ทั้งข้อเขียนและปฏิบัติ ตอนสอบปฏิบัติ ครูจะจดบันทึกรายละเอียดในการขับร้องของน้องแต่ละคนไว้อย่างละเอียด โดยมีเกณฑ์ด้านต่าง ๆ ตั้งไว้ แล้วให้คะแนนในแต่ละหัวข้อ”

“ครูจะประเมินระหว่างสอน และประเมินหลังการสอนด้วย บางครั้งครูจะให้เพื่อนช่วยเพื่อในการซ้อม”

“ครูเป็นผู้ที่มีเหตุผลและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของศิษย์อย่างมาก ครูจะให้อิสระในการเรียนด้วยตัวเองให้

มีลีลาเป็นของตนเอง จะเข้มงวดก็เฉพาะเรื่องการเอื้อน การหายใจ และกฎทางคีตศิลป์”

ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพสามารถสรุปได้ว่าครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ให้ความสำคัญกับประเด็นทั้ง 5 ในการถ่ายทอดความเป็นครุคีตศิลป์ให้แก่ศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาคีตศิลป์กับครูเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี

สรุปผล

ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการถ่ายทอดความเป็นจิตศิลป์จากครุฑศิลป์
ต้นแบบ: ครุฑรูปปั้น ดุริยพันธุ์ ศิลปินแห่งชาติ ให้แก่ศิษย์ในคณะครุศาสตร์ประกอบด้วย
ความสมบูรณ์ใน 3 ด้าน คือ 1.1) ความโดดเด่นด้านความเป็นศิลปินที่พร้อมด้วยคุณสมบัติทางศิลปะ
และวัฒนธรรม มาตรฐานของผลงานด้านจิตศิลป์ และการเผยแพร่ผลงานจิตศิลป์อย่างแพร่-
หลายต่อเนื่อง 1.2) ความเชี่ยวชาญด้านการสอนทักษะ ที่เป็นที่ประจักษ์ว่า ผู้สอนกระจ่าง-
สามารถปฏิบัติได้-อธิบายชัดเจน-สาธิตแยกส่วน-สอบทวนสองทาง 1.3) ความครบถ้วนด้าน
การสอนดนตรี ที่มุ่งพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ พัฒนาทัศนคติต่อดนตรีไทย และ
ทักษะการขับร้องไทยให้แก่ผู้เรียนที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการวัดและ
ประเมินผลให้สอดคล้องกับผู้เรียนระดับต่าง ๆ

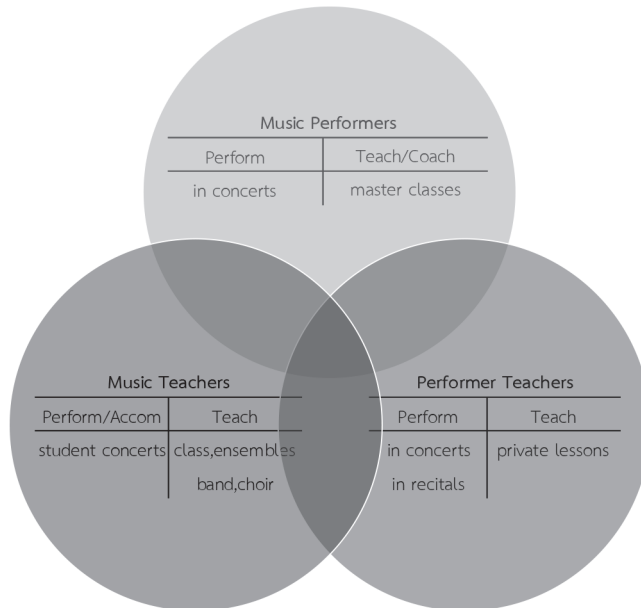
2. ประเด็นสำคัญในการถ่ายทอดความเป็นครุฑศิลป์ต้นแบบจากครุฑรูปปั้น
ดุริยพันธุ์ จากครูสู่ศิษย์ประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ด้าน คือ 2.1) การเป็นศิลปินต้นแบบด้าน
จิตศิลป์ 2.2) การอนุรักษ์ไว้ซึ่งคุณภาพและความถูกต้องของหลักการทางจิตศิลป์
2.3) การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยที่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมดนตรีไทย
2.4) การต่อยอดองค์ความรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางจิตศิลป์อย่างต่อเนื่อง
2.5) การพัฒนาการสอนและการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม

อภิปรายผล

1. การแบ่งหน้าที่รับบทบาทในการสืบทอดองค์ความรู้ วัฒนธรรมและศาสตร์ด้าน
ดนตรี ที่สถาบันอุดมศึกษามีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถแตกต่างกัน เช่น ศิลปิน
นักแสดง ครูดนตรีโรงเรียนเอกชน ครูดนตรีสำหรับโรงเรียนในระบบ ครูสอนทักษะปฏิบัติเครื่อง
ดนตรีในโรงเรียนนอกระบบ เหล่านี้ย่อมมีความหลากหลายในพันธกิจ วัตถุประสงค์
แนวความคิด และบุคลิก ดังนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกภาคส่วนควรทำความเข้าใจและเห็น
ความสำคัญในหน้าที่ของส่วนต่าง ๆ เช่น การให้ความสำคัญกับคุณภาพและมาตรฐานของ
เสียงดนตรี การให้ความเอาใจใส่กับการพัฒนาเจตคติและทักษะ หรือการใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง
ในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะสังคมและที่มีความจำเป็นและสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะ
ในศตวรรษที่ 21

บทบาทและหน้าที่และความสัมพันธ์ของสถาบันอุดมศึกษาทางด้านดนตรีที่ผลิตบัณฑิต
ทางดนตรีบนพื้นฐานของศาสตร์ของตน ที่มีครุฑรูปปั้นเป็น “ต้นแบบ” ของความสมบูรณ์

ดังกล่าว สามารถนำเสนอเป็นภาพกรอบมโนทัศน์ความเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ด้านการแสดงดนตรี การสอนทักษะ และการสอนชั้นเรียน ได้ดังนี้

ภาพ 2 ความสัมพันธ์ของบทบาททางดนตรี 3 รูปแบบ: ศิลปิน-ครูสอนทักษะ-ครูสอนชั้นเรียน

2. การจัดการศึกษาหรือผลิตครู มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพทักษะสังคม จิตใจความซาบซึ้ง ความละเอียดอ่อนที่ส่งผ่านได้ด้วยวิธีการสอนแบบ มุขปาฐะ การผลิตคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งความรู้คู่คุณธรรมนั้น จำเป็นต้องใช้ผู้มีความสามารถ ความละเอียดอ่อน ความเพียร ตามที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 (2501) ทรงมีพระราชดำรัสว่า “เป็นครูใช้ไหม ฝากเด็ก ๆ ด้วยนะ ช่วยสอนให้เขาเป็นคนดี” ดังนั้นรัฐบาล ผู้บริหารสถาบันทางการศึกษา ตลอดจนบุคคลากรทางการศึกษาที่มีความศรัทธาในความดีงามความถูกต้อง จึงควรตั้งอยู่ในความเข้มแข็ง และเข้าใจถึงแก่นแท้ของการให้การศึกษาและพร้อมต่อสู้กับระบบทุนนิยมที่บีบคั้นในสังคมปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนการสอนทางด้านดนตรีศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องการผลิตบัณฑิตไปเป็นครูดนตรีที่ดีนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักว่า ดนตรีศึกษาคือศาสตร์ที่ว่าด้วยการบูรณาการความรู้ ทักษะ และจิตวิญญาณด้านการสอน ซึ่งเป็นศาสตร์ด้านสังคมศาสตร์

เข้ากับความรู้ ทักษะความชำนาญ และทัศนคติด้านดนตรี ซึ่งต่างเป็นศาสตร์ด้านมนุษยศาสตร์ ที่ต่างมีเอกลักษณ์เฉพาะด้านที่ต้องการประสบการณ์ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งของผู้สอนในการถ่ายทอดอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการถ่ายทอดค่านิยมและความละเอียดอ่อนทางคุณธรรม วัฒนธรรม ประเพณีโดยผสมผสานวิธีการสอนลักษณะต่าง ๆ เข้าในกิจกรรมในและนอกหลักสูตรอย่างมีความหมายเชิงสังคมและวัฒนธรรม ทั้งการสอนที่เน้นกระบวนการพัฒนาจิตพิสัย กระบวนการที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ โดยมีการแสวงหาความรู้ คิววิเคราะห์ สืบเสาะหาคำตอบที่ได้รับการกล่อมเกลามาจากการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ (ทิตินา แคมมณี, 2551) ดังนั้นการพัฒนาและควบคุมคุณภาพในการผลิตครูดนตรีที่มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจในคุณลักษณะเฉพาะดังกล่าวโดยเคารพต่อสาระและธรรมชาติ การฝึกฝนทักษะการกล่อมเกลாதักษณิตรอบด้าน ซึ่งการเรียนรู้จากต้นแบบจากผู้สอน ที่เป็นครู เป็นศิลปิน หรือเป็นครูศิลปินย่อมทำให้การเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษามีความหมายและสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและประเทศชาติอย่างยั่งยืน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). *คู่มือ หลักเกณฑ์การคัดเลือกและการรับสมัครบุคคลผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สมควรได้รับการพิจารณายกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ พ.ศ. 2560*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- ณัฐพล นาเคเต. (2555). *การศึกษาอัตลักษณ์และกระบวนการถ่ายทอดการขับร้องเพลงทยอยของ ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ทิตินา แคมมณี. (2551). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์. (2559). การวิเคราะห์บทเพลงคัสดรสำหรับนิสิตรายวิชาเครื่องสีไทยกรณีศึกษาทางเดี่ยวซอฮู้เพลงสุรินทร์สามชั้น. *วารสารครุศาสตร์*, 4(2), 133-145.
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2501). พระราชดำรัส, (1 มีนาคม, 2501) สงบศึก ธรรมวิหาร. (2534). *แนวคิดและวิธีการของมนตรี ตราโมทในการอนุรักษ์และถ่ายทอดดนตรีไทยและเพลงไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2552). *หนังสือที่ระลึกงาน
มุทิตาจิต 72 ปี ครูสุรางค์ ดุริยพันธ์ุ ในงานไหว้ครูดนตรีไทยปี 2552*. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร:

สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2560). *พิธีไหว้ครูและมุทิตา
จิตครูสุรางค์ ดุริยพันธ์ุ ปีการศึกษา 2560*. สืบค้นจาก <https://chula-mused.wixsite.com/thaimusicceremony/blank>

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). *เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรอุดมศึกษา
พ.ศ. 2558 และเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพมหานคร: วงศ์สว่างพับลิชชิง
แอนด์ พรินติ้ง.

ภาษาอังกฤษ

Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed
methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Kingsbury, H. (1988). *Music, talent and performance: A conservatory cultural
system*. Philadelphia, PA: Temple University Press.

Mills, J. (2004). Working in music: Becoming a performer-teacher. *Music
Education Research*, 6(3), 245-61.

Porter, K. (1998). Management in the conservatoire of the future: Administering
or leading. *Studies in Higher Education*, 23(1), 7-16.

.....

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดเนียา อุทัยสุข อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ
ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล: u.dneya@chula.ac.th

หมายเหตุ: งานวิจัยนี้ได้รับทุนพัฒนาวิชาการศิลปะไทยจากสำนักบริหารวิชาการ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย